

Vierde nota over de ruimtelijke ordening

1060-27

Deel 4:
Planologische Kernbeslissing Nationaal Ruimtelijk Beleid

Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

ging meest kwetsbare grond- en oppervlaktewater, waaraan specifieke functies worden toegekend, op alle beleidsniveaus bescherming te worden geboden. Als specifieke functies worden aangemerkt water-voorziening voor natuur, winlokaties en calamiteitsreserve.

3.6 Het beleid is er op gericht in de behoefte aan ondiepe delfstoffen (zand, grind, etc.) zoveel mogelijk te voorzien met behulp van voor die doeleinden geschikt of geschikt gemaakte afvalstoffen, c.q. bij sloop van gebouwen en wegen vrijkomende materialen. De winplaatskeuze, het ontwerp en de uitvoering van ontgrondingswerken, alsmede inrichting en beheer worden mede afgestemd op de aanwezige waarden van het gebied, rekening houdend met de koersbepaling landelijke gebieden. De mogelijkheden om ontgrondingen te combineren met natuurontwikkelingsprojecten en/of recreatieprojecten worden benut door een daarop afgestemde planvorming. Met het oog op een verbeterde instrumentatie van het ontgrondingenbeleid wordt de mogelijkheid van een afzonderlijk structuurschema voor dit ruimtelijk relevante sectorbeleid onderzocht. Daarnaast wordt nagegaan op welke wijze door middel van herziening van de Ontgrondingenwet een wettelijke basis voor versterkte coördinatie van de besluitvorming inzake ontgrondingen kan worden gecreëerd.

3.7 Het kabinet streeft naar realisering van ruimtelijke voorwaarden voor energiebesparing en voor het gebruik van verschillende energiebronnen. Daarbij wordt een verhoging van het aandeel van stromingsbronnen (windenergie, zonne-energie, aardwarmte) in de energievoorziening beoogd.

In de sterk verstedelijkte gebieden wordt beperking van het energiegebruik nagestreefd door middel van intensivering van het stedelijk ruimtegebruik (compact bouwen), met gebruikmaking van mogelijkheden hieraan gestalte te geven door een zorgvuldig beleid ten aanzien van woning en woonomgeving, zoals verkend in het kader van het project "Duurzaam bouwen" (resultaten gepubliceerd als bijlage bij het NMP Plus). Door afstemming van wonen en werken op stadsgewestelijke schaal zal een bijdrage worden geleverd aan de beperking van het energieverbruik in het verkeer.

Bij minder hoge dichtheden is het passief benutten van zonne-energie een goede optie.

III.4 LANDELIJK GEBIED

Veranderingsperspectief

Veranderingen in het grondgebruik in het landelijk gebied houden in belangrijke mate verband met ontwikkelingen in de agrarische sector. Deze zijn met veel onzekerheden omgeven. Indien door veranderingen in de landbouw de bestaande ruimtelijke structuur onder druk komt te staan kunnen wezenlijke functies van het landelijk gebied - zoals de recreatie en natuurontwikkeling - verloren gaan. Een extra probleem vormt het handhaven van de leefbaarheid in delen van het landelijk gebied.

Het perspectief is gericht op het geleiden van veranderingen in het landelijk gebied, met het doel de ruimtelijke kwaliteit te behouden of te verhogen. De Koersbepaling landelijke gebieden biedt de mogelijkheid deze veranderingen in samenhang te bezien en om een koers voor de geleiding te kiezen.

Daarbij is een regionale aanpak nodig gezien geografische en geohydrologische verschillen, de verschillen wat betreft de aard van de veranderingen in de landbouw en de verschillen in mogelijkheden voor het samengaan van functies.

Uitgangspunt van het koersenbeleid is de ecologische hoofdstructuur zoals vastgelegd in het Natuurbeleidsplan.

Bij het geleiden van veranderingen in het landelijk gebied overeenkomstig de gekozen koersen wordt onderscheid gemaakt tussen beleid gericht op actieve handhaving, actieve aanpassing en actieve vernieuwing van de ruimtelijke structuur.

- Actieve handhaving is van belang in gebieden waar bij intensivering van de landbouwproductie de huidige ruimtelijke structuur onder druk komt te staan en de samenhang tussen de functies en de schaal van het landschap behouden dienen te blijven.
- Actieve aanpassing is van belang in gebieden waar, door wijzigingen van de ruimtelijke structuur op beperkte schaal, het benutten van kansen voor natuurontwikkeling, landschapsbouw en recreatie en het scheppen van ruimtelijke voorwaarden voor veranderingen binnen de landbouw mogelijk is.
- Actieve vernieuwing is van belang in gebieden waar verbetering van de inrichting voor landbouwkundige doeleinden of inrichting voor andere functies (bijv. natuurontwikkeling of bosaanleg) vragen om het scheppen van nieuwe, vaak robuuste ruimtelijke structuren.

De leefbaarheid op het platteland staat in een aantal gebieden onder druk door de terugloop van de (agrarische) werkgelegenheid, door de afname van de bevolking en door de verslechterde bereikbaarheid van de dagelijkse voorzieningen. Het rijk wil de provincies en gemeenten helpen om met een regionale aanpak deze negatieve ontwikkelingen waar mogelijk bij te sturen. Het perspectief richt zich op ondersteuning van de economische ontwikkeling en een zekere concentratie van voorzieningen in combinatie met aanvullende maatregelen om de voorzieningen bereikbaar te houden.

Beleidsuitspraken.

Koersen

4.1 Voor de in Hoofdstuk II.2 genoemde ontwikkelingskoersen voor het landelijk gebied is hieronder per koers de gewenste ontwikkelingsrichting aangegeven waarmee bij bestemming en inrichting van het landelijk gebied rekening moet worden gehouden.

a. Groene koers: ecologische kwaliteiten richtinggevend voor de ruimtelijke ontwikkeling.

• *Functies:*

Binnen gebieden met een groene koers is het beleid gericht op behoud en ontwikkeling van natuurlijke ecosystemen en op herstel van ecologische relaties.

Nieuwe vormen van verstedelijking, intensieve recreatie, grootschalige infrastructuur, winning van oppervlaktedelfstoffen en intensieve vormen van landbouw die leiden tot aantasting van de natuur worden in gebieden met een groene koers vermeden; zo nodig worden bestaande vormen gesaneerd. Voorzover oppervlaktedelfstofwinning wordt toegestaan, dient bij de lokatiekeuze, wijze van uitvoering en de eindbestemming rekening te worden gehouden met de mogelijkheden van natuurontwikkeling.

Vormen van landbouw, bosbouw, openluchtrecreatie en toerisme kunnen in deze gebieden worden gehandhaafd of ontwikkeld, met dien verstande dat daarmee de natuurfuncties binnen het gebied niet direct of indirect mogen worden aangetast. Ook andere vormen van gebruik, zoals waterwinning en winning van diepe delfstoffen, zijn onder deze voorwaarde mogelijk. (Her)inrichting of aanleg van militaire oefen- en schietterreinen kan alleen plaatsvinden wanneer bij

afweging, ook in financiële zin, blijkt dat ruimtelijke alternatieven buiten groene koersgebieden ontbreken. Indien toch noodzakelijk, zal bij de aanleg of herinrichting van militaire oefenterreinen zoveel mogelijk rekening worden gehouden met de natuur- en landschapswaarden en cultuurhistorische waarden.

Voor grote wateren is een speciale ontwikkeling van de groene koers van toepassing. Deze wateren zijn in beginsel multifunctioneel, doch de functies zijn dermate verweven dat de richtinggevende functie natuur sterke beperkingen oplegt aan de overige functies, zowel ruimtelijk als voor wat betreft de intensiteit van de functievervulling. Oppervlaktedelfstofwinning, infrastructuur, windturbines, andere bouwwerken en militair gebruik worden in deze wateren vermeden en zonodig gesaneerd. Met betrekking tot diepe delfstofwinning wordt per concreet geval beoordeeld of deze activiteit verenigbaar is met de natuur- en overige belangen van het in geding zijnde grote water. Andere functies worden door zonering zo goed mogelijk ingepast.

- Milieu en water:

Het beleid is gericht op optimalisering van de hydrologische omstandigheden voor de ecosystemen. In kwantitatieve zin betekent dit behoud of herstel van de natuurlijke dynamiek van het water, het herstel van verdroogde gebieden en het voorkomen van verdroging, onder meer door het bevorderen van waterretentie. In kwalitatief opzicht gaat het om het weren van gebiedsvreemd water en om het terugdringen van de belasting door verontreinigingsbronnen binnen het gebied tot het niveau van de bijzondere milieukwaliteit. Ook verontreiniging door de lucht door lokale bronnen wordt tegengegaan. In gebieden met een relatief hoge milieubelasting is het beleid gericht op het terugdringen van de belasting door verontreinigingsbronnen binnen het gebied tot niveau's die weinig verschillen van wat van nature aanwezig is.

Daarnaast wordt de provincies gevraagd deze gebieden prioriteit te geven bij aanwijzing van bodembeschermingsgebieden, voorzover deze niet reeds als fosfaatgevoelige gebieden zijn of worden aange-
wezen.

b. Gele koers: ontwikkeling van agrarische produktiefuncties, geconcentreerd in regionale complexen, richtinggevend voor de ruimtelijke ontwikkeling.

- Functies:

Agrarische produktierichtingen, die zich in verband met regionale concentratie van kennis, kapitaal en afzetstructuur geconcentreerd in regionale complexen, ontwikkelen, kunnen zich binnen gebieden met een gele koers optimaal ontwikkelen. Het betreft ondermeer de (glas)tuinbouw, de boomkwekerij, de bloembollenteelt en de intensieve veehouderij. Door deze geconcentreerde ontwikkeling blijft ruimte beschikbaar voor niet-agrarische functies.

Aan andere functies, zoals natuur, recreatie en energievoorziening wordt binnen deze gebieden alleen ruimte geboden wanneer zij in hydrologisch en landschappelijk duidelijk begrensde eenheden kunnen worden gesitueerd zodat ze ecologisch beheerbaar en handhaafbaar zijn (gescheiden van de omgeving), en de ontplooiingsmogelijkheden van de agrarische complexen niet wezenlijk in de weg staan. Combinatie van functies kan in deze gebieden slechts incidenteel worden toegestaan. Wel dienen de ruimtelijke mogelijkheden te worden opgehouden voor toekomstige combinatie van sommige vormen van geconcentreerde landbouw met stedelijke bedrijvigheid. In deze bedrijvenparken kan ook verwante functies, zoals mestverwerkingsfabrieken, een plaats worden geboden, terwijl ook combinatie met energiewinning goed mogelijk is.

uitbreidingsgebied
→

- Milieu en water:

Het beleid is gericht op optimalisering van de technisch-hydrologische produktievoorwaarden voor agrarische produktierichtingen die strikte eisen stellen aan de waterhuishouding. Het betreft de beschikbaarheid van voldoende grond- en oppervlaktewater, het peilbeheer, de kwaliteit van proceswater, de mogelijkheden voor recycling en compartimentering. Natuurlijke fluctuaties worden zo veel als nodig uitgeschakeld. Voor kwetsbare andere functies, zoals de ecologische hoofdstructuur, worden zo nodig gescheiden/geïsoleerde waterbeheereenheden gecreëerd.

Voor het milieu moet in deze gebieden de algemene milieukwaliteit worden gerealiseerd en gehandhaafd.

Voor kwetsbare watervoorcomens en bufferzones van de ecologische hoofdstructuur in gebieden met een gele koers kan de aanwijzing van bodembeschermingsgebieden wenselijk zijn.

c. Blauwe koers: sterke ruimtelijke en in delen ook economische integratie van verschillende functies, waarbij de specifieke regionale kwaliteiten richtinggevend zijn.

- Functies:

Binnen de gebieden met een blauwe koers bevinden en ontwikkelen zich verschillende functies in onderlinge samenhang. Daarbij zal de nadruk liggen op economisch interessante combinaties van agrarische produktie met bepaalde vormen van recreatie en toerisme, natuurbeheer, bosbouw, landschapsbeheer en waterbeheer. De deelgebieden waarin en de mate en het tempo waarmee deze vormen van functiecombinatie tot ontwikkeling komen is onder meer afhankelijk van de bedrijfsstijl van de individuele agrariërs in deze gebieden. Bedrijven die kiezen voor extensivering en kwaliteitsproduktie zullen zich eerder richten op combinatie met en inkomsten uit andere functies dan bedrijven die kiezen voor intensivering en massaproductie. Aan de vestiging en uitbreiding van deze laatste bedrijven kunnen beperkingen worden gesteld wanneer strijdigheid ontstaat met de nagestreefde ruimtelijke ontwikkeling van de betreffende streek als geheel.

De ecologische hoofdstructuur neemt in deze gebieden een belangrijke plaats in. Aan de ontwikkeling van grootschalige verstedelijking, hoofdinfrastructuur en geconcentreerde produktiecomplexen van intensieve landbouw wordt in deze gebieden geen ruimte geboden. Wel kunnen op het landelijk gebied gerichte vormen van bedrijvigheid en aangepaste woonvormen worden ingepast. (Her)inrichting en aanleg van militaire oefen- en schietterreinen is in gebieden waar de ecologische hoofdstructuur wordt ontwikkeld of veiliggesteld alleen mogelijk wanneer bij afweging, ook in financiële zin, blijkt dat ruimtelijke alternatieven buiten de ecologische hoofdstructuur ontbreken.

Bijzondere situaties doen zich voor in de randzone van grotere steden. Daar zullen inrichting en beheer sterk georiënteerd zijn op de functie van het landelijk gebied als uitloopzone voor stedelijke recreatie en als lokatie voor semi-stedelijke voorzieningen (maneges, tuincentra, opslag van boten en caravans, verkoop van agrarische produkten, en dergelijke). In andere gebieden worden groenstructuren in stand gehouden of ontwikkeld.

Voor grote wateren met een blauwe koers is een bijzondere ontwikkeling van toepassing. Zij kennen in principe een multifunctioneel gebruik, waarbij het accent ligt op een zodanige combinatie of integratie van functies dat die de specifieke kwaliteiten van het gebied ondersteunt. Het beleid is gericht op een duurzame ontwikkeling van deze gebieden als open water, uitgaande van de ruimtelijke, recrea-

tieve en ecologische kwaliteiten.

Via zonering kan het samengaan worden bevorderd van functies zoals drinkwaterwinning, scheepvaart, zandwinning, watersport, visserij en natuurbeheer. In deze gebieden worden grootschalige en vanuit milieu-oogpunt bezien riskante activiteiten en ingrepen in de ruimtelijke structuur (zoals inpoldering en inrichting van grote windturbineparken) vermeden. Met betrekking tot winning van delfstoffen wordt per concreet geval beoordeeld of deze activiteit verenigbaar is met de natuur- en overige belangen van het in geding zijnde grote water.

Versterking van de ruimtelijke structuur van deze wateren ten behoeve van toerisme, recreatie en natuurontwikkeling door een hierop gerichte inrichting van de oevers en de aanleg van eilanden behoort tot de mogelijkheden. Door inrichting van overgangszones worden ecologische relaties tussen het oppervlaktewater en de daaraan grenzende landelijke gebieden vorm gegeven.

* Milieu en water

Om specifieke functies en landschappelijke kwaliteiten in stand te kunnen houden en te ontwikkelen is per gebied een goede afstemming van hydrologische condities nodig. Hiertoe zal waterretentie worden bevorderd en zal gebiedsvreemd water in principe worden geweerd.

In gebieden met een relatief hoge milieubelasting is het beleid gericht op het terugdringen van de belasting tot het niveau van de algemene milieukwaliteit en in delen de bijzondere milieukwaliteit.

Daarnaast wordt de provincies gevraagd deze gebieden prioriteit te geven bij aanwijzing van bodembeschermingsgebieden, voor zover deze niet reeds als fosfaatgevoelige gebieden zijn of worden aange-
wezen.

d. Bruine koers: ontwikkeling van landbouw in een ruimtelijk mozaïekpa-
troon met andere functies, waarbij landbouw de overheersende functie
zal zijn.

* Functies:

Grondgebonden landbouw is in deze gebieden de in oppervlakte
overheersende functie en kan zich optimaal ontwikkelen. Ook kun-
nen zich minder grondgebonden activiteiten in lokale complexen ont-
wikkelen. In deelgebieden waar geen andere functies voorkomen is
optimalisering van het agrarisch ruimtegebruik richtinggevend voor
de ruimtelijke ontwikkeling. Waar wel van andere functies sprake is,
vormen deze met de landbouwgebieden een ruimtelijk mozaïekpa-
troon van min of meer zelfstandige, ruimtelijke eenheden. De func-
ties aldaar dienen op basis van gelijkwaardigheid te worden afge-
stemd.

Natuurkerngebieden, recreatie- en bosgebieden worden in grotere
eenheden in stand gehouden of kunnen worden ontwikkeld. Ook bie-
den deze gebieden plaats aan eventuele nieuwe militaire oefenterrei-
nen. In delen van deze gebieden wordt ruimte geboden aan uitbrei-
ding van het bosareaal.

Grootschalige infrastructuur en energievoorziening (windturbine-par-
ken) kunnen in deze gebieden ruimtelijk worden ingepast.

Verstedelijking vindt plaats in aansluiting op bestaande stedelijke ge-
bieden en infrastructuur.

In de randzone van de grotere steden kunnen semi-stedelijke en
groenvoorzieningen worden gerealiseerd in gescheiden eenheden.

* Milieu en water

Ten behoeve van de grondgebonden vormen van landbouw in deze

gebieden zal goede peilbeheersing nodig zijn. Algemene milieukwaliteit is als norm voor de kwaliteit van water en de overige milieucapartimenten voldoende. Voor kwetsbare functies binnen deze gebieden dienen afgescheiden waterbeheereenheden te worden gecreëerd en kunnen zo nodig strengere milieukwaliteitseisen worden gehanteerd. Dit kan zowel door technische maatregelen als door een goede lokatie van gebruiksfuncties binnen het watersysteem. Voor kwetsbare watervoorcomens en bufferzones van de ecologische hoofdstructuur in gebieden met een bruine koers kan de aanwijzing van bodembeschermingsgebieden wenselijk zijn.

- 4.2 Het met de koerskeuzen voorgestane beleid en de keuze per regio van de koersveranderingsstrategie dienen richtinggevend door te werken in:
- a. de overige beleidsnota's van de rijksoverheid, en in het bijzonder in het Structuurschema landbouw, natuur en openluchtrecreatie, het Beleidsplan drink- en industriewatervoorziening, het Structuurschema elektriciteitsvoorziening en het Structuurschema militaire terreinen; voorts dient het beleid van de koersbepaling door te werken op de terreinen van het ontgrondingenbeleid en het beleid voor de diepe delfstofwinning.
 - b. de provinciale streekplannen en de gemeentelijke bestemmingsplannen; aan provincies en gemeenten wordt gevraagd om voor het gehele oppervlak van het landelijk gebied in hun streek- en bestemmingsplannen koersen te kiezen die passen in de in deze pkb uitgezette Koersbepaling, zulks na een op hun bestuurlijke niveau passende afweging van alle daarbij betrokken belangen. In een aantal proefgebieden zal de koersbepaling in samenwerking tussen rijk en provincie als voorbeeld worden uitgewerkt.

In gebieden met een relatief lage milieubelasting dient opvulling met milieubelastende stoffen tot de thans geldende normen te worden voorkomen, opdat geen toekomstige saneringssituaties zullen ontstaan, en opdat in met name blauwe en groene koersgebieden de beoogde functiemenging kan worden gerealiseerd. In gebieden met een relatief hoge milieubelasting is uitgangspunt van beleid dat de vervuiling in elk geval niet verder toeneemt.

In verband hiermee zal het kabinet op korte termijn met betrekking tot de dierlijke mest maatregelen nemen om te voorkomen dat in schone gebieden opvulling tot de thans geldende normen plaatsvindt.

Voor de nadere invulling van het ammoniakbeleid in gebieden met een relatief hoge milieubelasting is het relevant, dat qua ruimtelijke functietoekenning in de blauwe en groene koersgebieden in beginsel een terughoudend uitbreidings- en nieuwvestigingsbeleid voor intensieve veehouderij wordt voorgestaan, en dat in gele en bruine koersgebieden in beginsel ruimte voor uitbreiding en nieuwvestiging wordt geboden. Voor alle gebieden met een relatief hoge milieubelasting geldt, dat in ieder geval dient te worden voorkomen, dat enerzijds de ammoniakbelasting toeneemt en dat anderzijds door het vestigingsbeleid de dynamiek in de sector, die nodig is om milieuinvesteringen te doen, onnodig wordt belemmerd. Om aan de hand van gebiedsdoelstellingen meer concreet te kunnen beoordelen in hoeverre uitbreiding en nieuwvestiging van intensieve veehouderij mogelijk is, wordt - in relatie tot de Koersbepaling landelijke gebieden en het beleid met betrekking tot de Ecologische hoofdstructuur - op rijksniveau een per gebied gedifferentieerde taakstelling ten aanzien van de ammoniakdepositie in relatie tot de totale zuurdepositie uitgewerkt.

Deze problematiek zal in de interdepartementale Stuurgroep Mest- en ammoniakproblematiek en de interdepartementale Stuurgroep

Structuurschema landbouw, natuur en openluchtrecreatie nader worden uitgewerkt. Voorzover dit leidt tot nadere invulling van het ruimtelijk beleid voor het landelijk gebied zal dit worden opgenomen in genoemd structuurschema. Dit kan leiden tot een (partiële) herziening van de PKB Nationaal ruimtelijk beleid (Koersbepaling landelijke gebieden). Tevens zal dit doorwerken in het nationaal milieubeleid.

De provinciale en gemeentelijke besturen wordt gevraagd om voor elk gebied aan te geven of zij aldaar handhaving, aanpassing of vernieuwing van de ruimtelijke structuur voorstaan ter ondersteuning van de gekozen koers. In een aantal gebieden zal het rijk de gekozen strategie actief ondersteunen (zie Ruimtelijk ontwikkelingsperspectief 6.1). Gemeenten wordt gevraagd in structuurplannen en programmatisch ingerichte bestemmingsplannen ("casco-plannen") de kenmerkende karakteristieken en kwaliteiten van het landelijk gebied vast te leggen, te anticiperen op de toekomst en waar nodig ruimte te laten voor nieuwe ontwikkelingen.

Ter ondersteuning hiervan zal de rijksoverheid financiële steun verlenen aan het ontwikkelen van voorbeeldplannen, aansluitend op de (gewijzigde) Wet op de Ruimtelijke Ordening.

Leefbaarheid

- 4.3 a. In verband met de leefbaarheid van het platteland stimuleert het rijk opstelling en uitvoering van regionale ontwikkelingsplannen in plattelandsgebieden, waar door gebrek aan economische perspectieven de bevolkingsomvang terugloopt of dreigt terug te lopen en door schaalvergroting de bereikbaarheid van de voorzieningen te wensen overlaat.
- b. De aandacht van het rijk gaat in het bijzonder uit naar het grensgebied NO-Friesland/NW-Groningen, het Oldambt, het Oostermoergebied, NW-Friesland, de Kop van Noord-Holland en Zeeuws-Vlaanderen, zoals aangegeven op de Regiokaarten. Met de betrokken provincie- en gemeentebesturen wordt afgesproken om samen met vertegenwoordigers van bevolking en bedrijfsleven deze beleidslijn uit te werken in een regionaal ontwikkelingsplan. Het rijk zal actief meewerken aan de opstelling en de uitvoering van een regionaal ontwikkelingsplan voor het grensgebied NO-Friesland/NW-Groningen, dat als voorbeeldgebied voor leefbaarheid platteland is aangewezen.
- c. Het rijk geeft voor de genoemde gebieden ten laste van de begrotingen van de departementen van WVC en VROM financiële ondersteuning voor onderzoeks- en plankosten, en voor uitvoeringsprojecten die niet met bestaand beleid te realiseren zijn. Met de betreffende provincies worden daarover afspraken gemaakt. Ter ondersteuning van de beleidsontwikkeling wordt voor de komende vier jaar een landelijk coördinatiepunt bij WVC en VROM aangewezen. Dit coördinatiepunt verdeelt de beschikbare middelen over de betreffende gebieden en zal ervaringen tussen de gebieden uitwisselen.
- d. Het rijk zal waar dat van toepassing is bij de inzet van instrumenten voor de uitvoering voorrang aan de genoemde aandachtsgebieden geven. Het gaat onder andere om middelen die beschikbaar zijn in het kader van de nota's Regionaal beleid en Ondernemen in toerisme. Daarnaast zal het rijk waar dat van toepassing is zorgen voor afstemming tussen de uitwerking van de regionale ontwikkelingsplannen en de inzet van instrumenten voor onder meer de landinrichting en de herstructurering van de akkerbouw, zonder dat aan de eigen prioriteitstelling van die sectorinstrumenten afbreuk wordt gedaan. Daarnaast kunnen uit de begroting van het ministerie van VW financiële middelen beschikbaar worden gesteld ter ondersteuning van initiatieven en experimenten voor maatwerk van openbaar vervoer in landelijke gebieden. De betrokken departementen, EZ, LNV,

O&W, VW, VROM en WVC leveren hun inbreng bij de uitwerking van de regionale ontwikkelingsplannen.

De provinciale besturen wordt gevraagd ook in hun beleid prioriteit te geven aan deze gebieden.

- e. In het kader van de sociale vernieuwing wordt bijgedragen aan de vergroting van de beleidsruimte voor de gemeenten en de bewoners, door middel van aanpassing van voor het platteland relevante regelgeving. Hiermee zal met name in de aandachtsgebieden worden geëxperimenteerd.
- f. Bij de invulling van de schaalvergroting in het onderwijs blijft het beleid erop gericht aandacht te geven aan de kwaliteit van de voorzieningen en de bereikbaarheid ervan in het landelijk gebied in relatie tot de leefbaarheid op het platteland. Het kabinet overweegt om voor het basisonderwijs over te gaan op invoering van de leerlingendichtheid per gemeente als criterium voor opheffing of stichting van scholen. Daardoor wordt ook zo goed mogelijk rekening gehouden met de bereikbaarheid van scholen op het platteland. Uit de opbrengsten, voortvloeiende uit schaalvergroting zullen zonodig extra vervoerskosten worden bestreden. Bovendien overweegt het kabinet bereikbaarheidsproblemen op het platteland te voorkomen door een voorziening te treffen voor de laatste school in een kern die niet aan de opheffingsnorm voldoet.
- g. Op rijksniveau zal een Werkgroep Leefbaarheid platteland de beleidsontwikkeling voor leefbaarheid in alle plattelandsgebieden - met speciale aandacht voor de aangewezen aandachtsgebieden - begeleiden en daarbij de invulling van het beleid van de sociale vernieuwing bevorderen. In deze Werkgroep zullen in elk geval de departementen van BiZ, EZ, LNV, O&W, VW, VROM en WVC vertegenwoordigd zijn. Het secretariaat berust bij het coördinatiepunt VROM/WVC.
- h. Na vier jaar zullen de ervaringen worden geëvalueerd; op basis daarvan zal worden gezien of beleid op nationaal niveau nodig is. Uiterlijk in 1995 zal daarover aan de Tweede Kamer worden gerapporteerd.

Openluchtrecreatie

- 4.4 De watersport moet naar aard en vorm worden afgestemd op de capaciteit van de wateren, rekening houdend met de draagkracht van het natuurlijke milieu. Het rijk houdt hiermee rekening in zijn beleid voor de grote wateren. Provincies en gemeenten wordt gevraagd in hun ruimtelijke plannen te voorzien in een zonering van de recreatiewateren voor het gebruik van verschillende typen vaartuigen, waarbij op bepaalde wateren de recreatievaart wordt beperkt of stille zones worden ingesteld.
- 4.5 Concentratie van recreatieve voorzieningen moet worden nagestreefd door voorzieningen voor de verblijfsrecreatie in complexen onder te brengen. Nieuwe golfterreinen moeten bij voorkeur in de nabijheid van grotere bevolkingsconcentraties worden gesitueerd.

Infrastructuur

- 4.6 Bij de tracékeuze, het ontwerp en de uitvoering van infrastructurele werken, alsmede inrichting en beheer dient rekening te worden gehouden met de aanwezige waarden van het gebied. Zowel bij de aanleg van nieuwe lijninfrastructuur (wegen, rail- en vaarwegen, leidingen) als bij het opheffen van knelpunten in de bestaande lijninfrastructuur wordt door middel van tracékeuze, ontwerp en uitvoering, alsmede door middel van bundeling gestreefd naar minimalisatie van barrièrewerking, van versnipperende effecten en van aantasting van ecologische waarden.

Ten behoeve van versterkte coördinatie van de besluitvorming inzake wegen, railwegen en vaarwegen is een Tracéwet in voorbereiding. Bij doorsnijding van een functioneel samenhangend gebied door lijninfrastructuur dienen compenserende en herstellende inrichtingsmaatregelen te worden uitgevoerd.

Bij aanleg en renovatie van hoogspanningsverbindingen zullen, in samenhang met het in het Natuurbeleidsplan aangegeven natuur- en landschapsbeleid, gebieden die deel uitmaken van de ecologische hoofdstructuur en de gebieden met specifieke landschappelijke waarden worden ontzien. Voorzover dit bij afweging van belangen niet mogelijk blijkt zullen doeltreffende mitigerende maatregelen worden getroffen, zoals onder meer gehele of gedeeltelijke ondergrondse verkabeling, bundeling met andere infrastructuur, aansluiting bij bebouwde zones, aangepaste mastuitvoering, draadmarkeringen en dergelijke.

Windturbines

4.7 Gezien het in Dagelijkse leefomgeving 3.6 verwoorde beleid is de installatie van een groot vermogen aan windturbines nodig. Niettemin dienen windturbines zorgvuldig in het landschap te worden ingepast. Gebieden waarvoor in de Koersbepaling landelijk gebied is gekozen voor de Bruine of de Gele koers, alsmede landgebieden waarvoor de Blauwe koers is gekozen, zijn in beginsel geschikt voor de plaatsing van alle soorten windturbines, zowel solitair als in groepsopstelling.

In grote wateren (inclusief buitendijkse gebieden) waarvoor de Groene of de Blauwe koers wordt gekozen is de plaatsing van windturbines strijdig met de koers, tenzij is aangetoond dat de landschappelijke en natuurlijke kwaliteiten niet worden aangetast. Op de oevers van grote wateren waarvoor de Groene koers is gekozen kunnen windturbines alleen worden opgericht in de nabijheid van bestaande, het landschapsbeeld bepalende, verticale elementen. Voorts kunnen windturbines worden geplaatst op en tegen oeververbindingen door of langs wateren met een Groene koers. Oevers van wateren met een Blauwe koers bieden in beginsel plaats aan alle soorten windturbines, maar een eenduidig ordeningsprincipe verhoogt de inpasbaarheid.

Een gespreide of een gegroepeerde opstelling van windturbines is niet verenigbaar met landgebieden waarvoor de Groene koers is gekozen, tenzij is aangetoond dat de natuurlijke en landschappelijke kwaliteiten van het gebied daardoor niet worden aangetast. Dit geldt in beginsel ook voor de in deze pkb aangegeven kleinschalige gebieden en de gebieden die deel uitmaken van de ecologische hoofdstructuur. Voor de kustduinen geldt echter een stringenter beleid; plaatsing van windturbines is hier uitgesloten.

In het Structuurschema elektriciteitsvoorziening geeft het kabinet aan hoe de rijksoverheid de totstandkoming van windturbines wil bevorderen. Met de provincies zal de rijksoverheid overleggen hoe de realisering van windenergetisch vermogen via planologische weg kan worden bevorderd.

Landbouw

4.8 a. De plaatsen waar de intensieve veehouderij wordt gevestigd worden zorgvuldig gekozen in het kader van streek- en bestemmingsplannen; nieuwe vestigingen worden in gebieden met grote natuurlijke en landschappelijke waarden, bij kernen en bij belangrijke recreatiegebieden beperkt.

b. Nieuwe vestigingen van glastuinbouw worden zoveel mogelijk geconcentreerd. Dit principe wordt ook gehanteerd bij de aanwijzing van glastuinbouwcentra in het streekplan. Voor gebieden buiten de glastuinbouwcentra vindt concentratie per agrarisch bedrijf plaats op in een bestemmingsplan aangegeven wijze.

4.9 Binnen gebieden met een gele en een bruine koers dient, onder de hierna te noemen criteria, voldoende ruimte te worden geboden voor grootschalige mestverwerking. Grootschalige mestverwerkingsinstallaties dienen in beginsel producten af te leveren die rechtstreeks door het milieu kunnen worden opgenomen. Een belangrijke vestigingseis is dan ook dat het effluent rechtstreeks geloosd kan worden op een water dat daarvoor geschikt is. Uitgangspunt bij de lokatiekeuze voor grootschalige mestverwerking is een bundeling met andere activiteiten. Lokaties voor grootschalige mestverwerking dienen in beginsel gezocht te worden op een industrieterrein danwel in aansluiting bij bestaande be- en verwerkingsinstallaties van vergelijkbare omvang, zoals bijvoorbeeld afvalverwerking, rioolwaterzuivering en composteerinrichtingen. De ligging en spreiding van de installaties dient zodanig te zijn dat de gemiddelde aanvoerafstand zoveel mogelijk wordt beperkt. Natuurwetenschappelijk en landschappelijk waardevolle gebieden dienen te worden ontzien. Daarbij dient rekening te worden gehouden met de capaciteit van de aanwezige infrastructuur en de aanwezigheid van gevoelige functies. Solitaire vestiging van mestverwerkingsinstallaties in het buitengebied is in beginsel uitgesloten.

Aan de provincies met een mestoverschot wordt gevraagd om in het streekplan of een uitwerking daarvan voldoende en geschikte lokaties aan te geven. De gemeenten wordt gevraagd planologische medewerking te verlenen aan bestemming en realisering van deze lokaties. Uitgangspunt bij lokatiekeuze dient te zijn een optimale bundeling van bovengenoemde vestigingseisen. Het is wenselijk dat de provinciale/regionale selectie van lokaties plaatsvindt in samenwerking met het landbouwbedrijfsleven, gemeenten en waterbeheerders.

4.10 Nieuwbouw voor woningen en voor bedrijfsvestigingen wordt in het buitengebied tegengegaan, voor zover deze geen functie hebben voor de agrarische bedrijfsvoering of het beheer van het gebied ter plaatse. Het gebruik van vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen dient afgestemd te zijn op de voor dat gedeelte van het landelijk gebied gekozen functies.

Bosbouw

4.11 Het rijksbeleid gaat uit van duurzame instandhouding en ontwikkeling van het bestaande bosareaal. Het rijk streeft er naar om ingrepen in of nabij bossen die ertoe kunnen leiden dat de wezenlijke kenmerken van de groeiplaats verloren gaan of worden aangetast, zoveel mogelijk te beperken.

Voornoemde ingrepen zijn slechts toelaatbaar in geval van een zwaarwegend maatschappelijk belang. De aanwezigheid van een dergelijk belang zal op basis van voorafgaand onderzoek moeten worden vastgesteld, waarbij onder meer zal worden nagegaan of aan dat belang niet redelijkerwijs elders of op andere wijze kan worden tegemoetgekomen. Indien de afweging leidt tot aantasting van bos dient te worden voorzien in vervangende bebossing.

Ter uitbreiding van het bosareaal wordt conform het Meerjarenplan Bosbouw circa 30.000 tot 35.000 ha bos aangelegd. Daarvan wordt ongeveer een derde deel aangelegd binnen het op de Regiokaarten aangegeven werkgebied van de Randstadgroenstructuur.

In samenwerking met het bedrijfsleven wordt gestreefd naar de aanleg van extra bos dat primair de doelstelling van het CO₂-beleid dient.

De gemeenten wordt gevraagd belemmeringen voor de aanleg van tijdelijk bos uit bestemmingsplannen weg te nemen, tenzij hiertegen landenschappelijke of ecologische bezwaren bestaan.

andere functies als toerisme en recreatie, energie-opslagsystemen en visserij inpasbaar zijn in de voorgestane ontwikkeling van dit gebied.

- 5.3 De rijksoverheid bevordert de totstandkoming van een landelijk, aaneengesloten recreatie-toervaartnet.
- 5.4 Aan het ruimtelijk ontwikkelingsperspectief voor Nederland - Waterland wordt mede nadere invulling gegeven in de studie van rijk en provincies naar de toeristisch-recreatieve potenties en de mogelijkheden voor natuurontwikkeling in het Friese merengebied en Noordwest-Overijssel, alsmede in de nadere uitwerkingen die het rijk samen met de desbetreffende andere overheden zal opstellen van het ontwikkelingsperspectief van deze pkb voor het Rivierengebied, voor het Groene Hart en voor de noordelijke Maasvallei (incl. het gebied van de Maasplassen).

IV.6 BEHOUD EN VERNIEUWING IN HET LANDELIJK GEBIED

Ontwikkelingsperspectief

Veranderingen in het landelijk gebied worden gedomineerd door veranderingen in de landbouw. Veranderingen die betrekking hebben op economie en technologie, maar ook veranderingen in opvattingen over produktkwaliteit en milieukwaliteit in het algemeen. Dat alles zal een grotere differentiatie aan agrarische bedrijven tot gevolg hebben.

Veranderingen in de landbouw openen nieuwe mogelijkheden maar kunnen ook de ruimtelijke kwaliteit bedreigen. Voor de diverse landschapstypen werkt dat zeer verschillend uit.

Het perspectief geeft invulling aan de in Dagelijkse leefomgeving 4 geformuleerde koersbepaling voor de landelijke gebieden, waarbij het rijksbeleid voor een aantal op kaart aangegeven gebieden een toespitsing bevat.

De realisering van de koersbepaling voor deze gebieden heeft betrekking op:

- actieve handhaving van ruimtelijke structuren voor delen van het zandgebied;
- actieve aanpassing van ruimtelijke structuren voor delen van het veenweidegebied met het oog op de versterking van de agrarische, ecologische en toeristisch-recreatieve kwaliteiten en delen van het zandgebied;
- actieve vernieuwing van ruimtelijke structuren voor delen van Westelijk Nederland en het zandgebied met het oog op nieuwe landbouwontwikkelingen en/of kansrijke natuurontwikkeling.

Beleidsuitspraken

- 6.1 Op de Regiokaarten is aangegeven, in welke (27) geselecteerde gebieden het beleid van de rijksoverheid in verband met de Koersbepaling landelijke gebieden en in aanvulling op Dagelijkse leefomgeving 4.2 gericht zal zijn op een actieve ondersteuning van de strategie Handhaving, Aanpassing of Vernieuwing van de ruimtelijke structuur. Per afzonderlijke koers en per strategie worden de volgende accenten gelegd.

Groene koers

Algemeen: gestreefd wordt naar herstel van de natuurlijke waterhuishouding en naar verbetering van de milieukwaliteit.

Strategie Handhaving: geldt voor gebieden die voor het grootste deel zijn veiliggesteld; hier behoeven geen maatregelen gericht op de ruimtelijke structuur te worden genomen; wel is planologische bescherming nodig.

Strategie Aanpassing: naast verwerving en beheer zal het accent waar nodig liggen op instrumenten gericht op de combinatie van natuurbeheer en agrarische bedrijfsvoering.

Strategie Vernieuwing: accent op de ontwikkeling van nieuwe natuurterreinen en op extensivering van ruimtegebruik; waar nodig aankoop en inrichting van landbouwgronden en bedrijfsverplaatsing ter realisering van kerngebieden van de ecologische hoofdstructuur.

Gele koers

Strategie Handhaving: betreft bestaande glastuinbouwgebieden; hier wordt zo nodig de reconstructieregeling oude glastuinbouwgebieden toegepast.

Strategie Aanpassing: betreft doorgaans gebieden waarin zich uitbreidende intensieve vormen van landbouw actief dienen te worden begeleid met ruimtelijk beleid.

Strategie Vernieuwing: betreft doorgaans gebieden waarin de ontwikkeling al geruime tijd in de richting van de Gele koers plaatsvindt; accent ligt op een stevige aanpak van de ruimtelijke en milieuproblemen. Het proces zal zonodig gestalte worden gegeven door een gecombineerde aanpak in het kader van ROM-beleid en landinrichtingsbeleid.

Blauwe koers

Strategie Handhaving: accent op handhaving, aanleg en onderhoud van landschapselementen en natuur, deels met behulp van subsidie-instrumenten; voorts planologische bescherming van de waardevolle landschappelijke structuur.

Strategie Aanpassing: waar nodig inzet van instrumenten gericht op de combinatie van natuurbeheer, landschapsonderhoud en agrarische bedrijfsvoering; eventuele inrichtingsmaatregelen zullen gericht zijn op de ontwikkeling van natuur en recreatie en het in deze gebieden voorkomende landbouwkundige gebruik.

Bruine koers

Strategie Handhaving: accent op inrichtingsmaatregelen die de productieomstandigheden voor de landbouw verbeteren.

Strategie Aanpassing: accent op aanpassing van de ruimtelijke structuur met het oog op de inpassing van eventuele nieuwe functies zoals recreatie en bosbouw.

Strategie Vernieuwing: accent op een optimale inrichting van de hier resterende landbouwgebieden.

In Hoofdstuk V ("Regionale beleidsuitspraken") wordt per gebied aangegeven welke veranderingsstrategie door het rijk wordt voorgestaan. Ter verwezenlijking van deze veranderingsstrategie voor de 27 geselecteerde HAV-gebieden worden instrumenten op het terrein van landinrichting, landbouw, openluchtrecreatie, bosbouw en natuurbeleid ingezet. De verdere invulling hiervan en de afweging tegen de prioriteiten vanuit de sectoren geschiedt in het Structuurschema Landbouw, natuur en openluchtrecreatie.

- 6.2 In Dagelijkse leefomgeving 4 is het algemene beleid voor de veenweidegebieden geformuleerd. Voor de in Hoofdstuk V per regio aangegeven veenweidegebieden waar actieve aanpassing van de ruimtelijke structuur wordt voorgestaan, wordt door het rijk het landinrichtings-instrumentarium ingezet. Daarnaast is het streven erop gericht om gebiedsdelen met blijvend sub-optimale productieomstandigheden onder de "Bergboerenregeling" te brengen. Ook is voor deze gebieden toepassing van de Relatienota mogelijk; in het kader van het Structuurschema Landbouw, natuur en openluchtrecreatie zal dit nader worden uitgewerkt. Ook zal worden onderzocht hoe de mogelijkheden voor een

integratie kaart

